2.1 Ekonomická pozice podniků v období 2008–2010 (stručný nástin)

Období 2008 až 2010 bylo pro podniky spojené s obdobím nejistoty, ale také možných příležitostí. Pokud ekonomické ukazatele podniků v rámci ekonomického cyklu až do roku 2007 každoročně rostly, pak v roce 2008 nastává razantní zvrat odstartovaný globální finanční krizí, která se následně (v roce 2009) přelévá do krize ekonomické/hospodářské. Plná konsolidace stavu pro podniky nastává až v roce 2010. Tuzemskému zpracovatelskému průmyslu, který je stále silně orientován proexportně zejména na odvětví výroby automobilů a součástek, v konsolidaci napomohlo také zavedení šrotovného v okolních zemích. Přesto krize negativně ovlivnila tuzemské podniky a promítla se do produkce, tržeb a následně pak i HDP[1].

Graf 2.1: Index tržeb v průmyslu a index tržeb ve službách: meziroční indexy – čtvrtletní data; 2006–2010

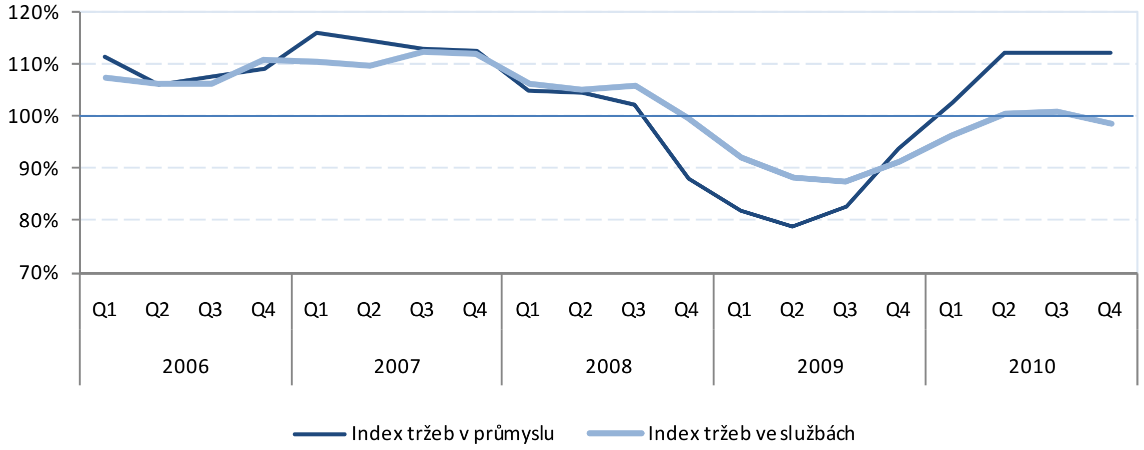

V rámci dosavadních teorií o inovacích v době krizí se předpokládá, že podniky naopak využití krizi ve svůj prospěch a budou reagovat posílením investic do výzkumu, vývoje a inovací. Skutečně, podniky v některých zemích potenciál daný krizí využily (např. Německo), jinde naopak, spíše než investováním do VVI, bojovaly podniky o přežití na trhu. Racionalizace se odrazila jednak ve snaze vyprodat produkty (vyprázdnit skladové zásoby) a dále také snahou zachovat výzkumné a vývojové potažmo inovační činnosti na přijatelné úrovni neohrožující další rozvoj podniku. Došlo ke snížení přílivu zahraničních investic. Z pohledu inovačních aktivit se jeví jako zásadní zejména nedostatek rizikového kapitálu pro financování aktivit spojených s výzkumem, vývojem a inovacemi. Ve struktuře investic do zavadění inovací jsou dlouhodobě nejvýznamnějšími položkami investice do nových strojů, zařízení a softwaru a také výdaje na výzkumné a vývojové činnosti. V tomto ohledu se krize odrazila zejména omezením investic do rozvoje výroby, tedy snížením nákupů nových strojů, zařízení a softwaru. Z dat o inovačních aktivitách podniků plyne, že inovující podniky se snažily zachovat stejný objem investic do VaV.
Výdaje podniků na výzkum a vývoj v období let 2005 až 2010 jasně demonstrují projevy krize na celkové investice do VaV aktivit.

Graf 2.2: Index výdajů na VaV financovaných z podnikatelských zdrojů: meziroční index; 2005–2010

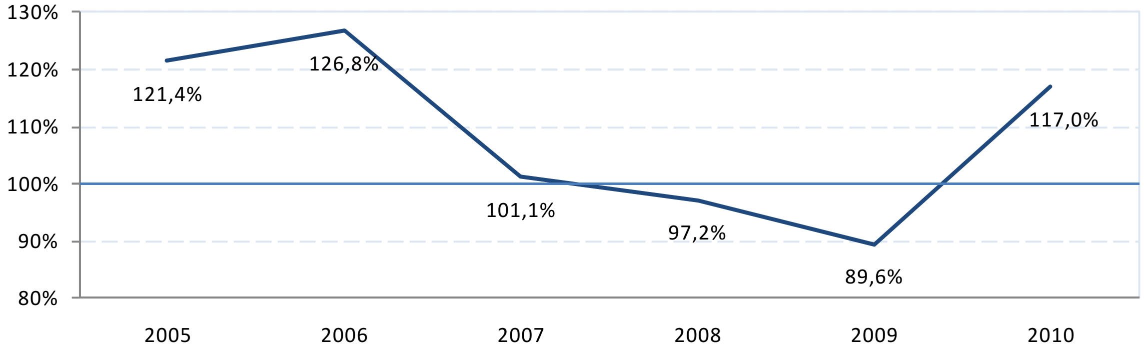

[1] Bližší rozbor ekonomické situace v ČR naleznete například v analytických materiálech ČSÚ „Vývoj české ekonomiky v roce 2008, 2009, 2010“.